

בס"ד. שיחת* ש"פ תולדות, מבה"ח וער"ח כסלו, ה'תשי"ד.

א. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה להבין ענין ער"ח ור"ח.
לאחרי המאמר צוה לנגן הניגון "פדה בשלום", כיון שזהו שבת
מברכים חודש כסלו.

* * *

ב. אמרו חז"ל¹ שלעתידי לבוא יאמרו דוקא ליצחק "כי אתה
אבינו"². וטעם הדבר מבואר בחסידות³ — לפי שענינו של יצחק הוא
פחד וביטול, שזהו אחד החידושים של הזמן דלעתידי לבוא (כנ"ל
בהמאמר⁴).

יש לומר, שלכן מצינו גבי יצחק שבכמה ענינים הי' בדוגמא
דלעתידי לבוא. בנוגע לכל האבות אמרו חז"ל⁵ שהטעימן הקב"ה מעין
עולם הבא, אלא, שאצל כל האבות הי' ה"מעין עולם הבא" רק בענין
התענוג, "הטעימן", אבל יצחק הי' כל חייו בדוגמא דלעתידי, כיון שבעת
העקידה פרחה נשמתו⁶ ונמשכה בו נשמה מעלמא דאתי — מעולם הבא.
אבל באמת, לא זו בלבד היא מעלתו של יצחק, כי הענין ד"פרחה
נשמתו" מצינו גם אצל אחרים. יש דעות שאצל בן השונמית⁷ ואצל עוד
כמה⁸ פרחה נשמתם. מעלתו של יצחק היא — שהי' למעלה מהעולם,
ומשם לקח והמשיך בעולם, כדלקמן.

ג. על הפסוק⁹ "ויגדלו הנערים" איתא¹⁰ שבשעה שנעשו בני י"ג
שנה, זה פירש לבתי מדרשות וזה פירש לע"א (יעקב הלך לבתי מדרשות,
ועשו — לעבודה זרה).

(* הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א
(באידית), ונדפסה בלקו"ש ח"א ע' 48 ואילך.
במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ,
וכמה ענינים מהנחה לבתי מוגה.
1) שבת פט, ב.
2) ישע"י סג, טז.
3) תו"א פרשתנו יז, ג.
4) פ"ד ואילך (לעיל ע' 156 ואילך).
5) ב"ב טז, סע"ב.
6) זח"א ס, א (תוספתא). וראה ג"כ פרקי
דר"א פל"א (קרוב לסופו).
7) זח"ב מד, ב. וראה ניצוצי אורות שם.
8) ראה שבת פח, ב. פרדר"א פל"ג. ועוד.
— ומובן דאין הפריחה בכל הנ"ל שווה.
9) פרשתנו כה, כז.
10) פרש"י עה"פ. מבר"ר פס"ג, יו"ד.

ושואלים על זה¹¹: אמרו חז"ל¹² שאברהם הי' צריך לחיות מאה ושמנונים שנה, אלא שנחסרו חמש שנים משנותיו כדי שלא יראה שעשו נכדו יוצא לתרבות רעה¹³. ולכאורה בשעה שעשו פירש לע"ז — עדיין חי אברהם, שהרי בלידת יצחק הי' אברהם בן מאת שנה¹⁴, ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם¹⁵, ונמצא שכאשר עשו נעשה בן י"ג שנה ופירש לע"ז, הי' אברהם בן מאה שבעים ושלש, וא"כ, במשך ב' שנים ראה איך שעשו יוצא לתרבות רעה?

בדעת זקנים מבעלי התוספות¹⁶ מתרץ, שב' שנים הנ"ל (שאברהם עדיין חי) חטא במטמוניות. אבל, תירוץ זה אינו מספיק, שהרי, אם היתה אפשרות שיחטא ב' שנים במטמוניות, הי' יכול להיות שיחטא עוד חמש שנים במטמוניות, ולא יצטרכו להחסיר משנותיו של אברהם חמש שנים? בעשרה מאמרות¹⁷ וגם בשם ריב"א¹⁸ יש תירוץ נוסף — שהשנים שיצחק המתין¹⁸ מהעקידה עד שרבקה תהי' בת ג' שנים ויום אחד, הי' בגן עדן, ושנים אלו לא נימנו במנין שנותיו¹⁹. ויש לומר הטעם — לפי שגן עדן הוא למעלה מהזמן העולם. ובמילא, בעת לידת יעקב ועשו — עברו מלידת יצחק יותר מששים ושנים שנה, ואעפ"כ הי' מספר שנותיו של יצחק ששים בלבד, כי בהשנים שהי' בגן עדן הי' למעלה מהזמן, ואברהם הי' אז בן מאה ששים ושנים. וכאשר יצחק חזר לעולם ולזמן, לא נימנו ב' שנים אלו בחשבון שנותיו, ולכן הי' בן ששים שנה²⁰.

— יש לפעמים ענין של עלי' למעלה מהזמן, אבל כשחוזרים אח"כ להזמן, ניכר הדבר. וכמו הסיפור²¹ שהבעש"ט כתב לגיסו ר' גרשון ענין שאירע בפועל לאחר זמן, והיינו, לפי שהבעש"ט עלה לעולם היצירה כו' ששם נסקר משך הזמן של (עשר או) חמש עשרה שנה בסקירה אחת. אבל ענין זה לא הוציא אותו מהזמן העולם הזה, ובפרט שגם בשעת העלי' הי' גופו למטה, משא"כ ביצחק.

19) בריב"א מביא דוגמא מנח — דשנת המבול שלא שמשו המזלות לא נחשבה במנין שנותיו. אבל מובן, שבמהותם — אינה דומה לענין דיצחק שלא הי' כל ענין הזמן העולם אצלו, משא"כ במבול: א) שחסרה רק המדידה מהזמן. ב) שכל עניני העולם היו כמו נח בזה. וראה ירושלמי ר"ה פ"א ה"א. ואכ"מ.
20) ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 370.
21) דרך מצותיך נט, א. וראה בציונים והערות שם.

11) דעת זקנים מבעלי התוס' עה"פ (בשם הירושלמי).
12) ב"ר שם, יב.
13) ראה גם אנ"ק ח"ט ריש ע' תז.
14) וירא כא, ה.
15) פרשתנו שם, כו.
16) שבהערה 11.
17) מאמר אכ"ח ח"ג סכ"ט-ל.
18) פרש"י פרשתנו שם, כ.

וענין זה שיצחק הי' בגן עדן — הי' גם לאח"ז בהיותו למטה, כפי שמצינו שיצחק אמר "כריח שדה אשר ברכו הוי"ו"²², גן עדן²³, ולכאורה, מניין ידע? אלא שזכר מהזמן שהי' בגן עדן. ואף שהסדר הוא שבשעה שהנשמה באה מגן עדן למטה בא מלאך וסטרו על פיו²⁴, כדי שלא יבלבל לאופן וסדר העבודה שצ"ל למטה, ודוגמתו כאשר הנשמה צריכה לעלות למעלה עלי' לישכח חיזו דהאי עלמא²⁵, מ"מ, אצל יצחק הי' החידוש שלקח והמשיך את הענינים דגן עדן — למטה.

ד. עפ"ז²⁶ יובן גם המבואר בחסידות²⁷ הטעם שיצחק רצה לברך את עשו, כיון שהסתכל עליו מלמעלה, מצד המקיף — דלכאורה אינו מובן: כשם שיצחק ראה את המקיף, הי' צריך לראות גם את הפנימי, שבו פועל המקיף? וע"פ הנ"ל יובן — דכיון שיצחק הי' למעלה מהזמן, ראה את עשו כמו שהוא לעתיד, לאחר הבירור, היינו, לא במעמד ומצב ד"וישטום עשו את יעקב"²⁸, אלא כפי ש"ורב יעבד צעיר²⁹, באמונה ובלב שלם", כמבואר בהמאמר של אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע³⁰.

ועפ"ז יובן גם מה שמצינו בברכת יצחק לעשו, שאף שבתחילה אמר לו "בא אחיך גו' ויקח ברכתך גו' ולך איפוא מה אעשה בני"³¹, מ"מ ברכו "משמני הארץ יהי' מושבך" (אף שכבר נתן ליעקב "משמני הארץ"³²), "זו איטליאה של יון"³³ ("קאלאבריע"³⁴), שכיון שלא היתה בעולם בשעת ברכת יצחק, כמארז"ל³⁵ "בשעה שנשא שלמה את בת פרעה ירד גבריאלי ונעץ קנה בים ועלה בו שירטון ועליו נבנה כו", לא נתנה יצחק ליעקב, ולכן הי' יכול לתתה לעשו³⁶ — דלכאורה קשה: איך הי' יכול יצחק לתת לעשו איטליא של יון שלא היתה בעולם עדיין, הרי זה תלוי בהפלוגתא³⁷ אם אדם מקנה דבר שלא בא לעולם?!

22 פרשתנו כז, כז.	29 שם כה, כג.
23 ראה ב"ר ספס"ה ובפי' מהרז"ו.	30 ד"ה ויאמר לו יהונתן מחר חודש
דצ"ע מזח"ב לט, ב. זח"ג פד, א. ואכ"מ.	דש"פ תולדות פר"ת בסופו (סה"מ פר"ת ע' קסז).
24 נדה ל, ב.	31 שם כז, לה-לו.
25 לקו"ת דרושי שמע"צ פד, ד. וראה גם תר"מ סה"מ אייר ע' רכד. וש"נ.	32 שם, כח.
26 סעיף זה — מהנחה בלתי מוגה.	33 שם, לט ובפרש"י (מב"ר פס"ז, ו).
27 ראה תר"א פרשתנו כ, ג. ד"ה ויתן לך דש"פ תולדות תרנ"ד (סה"מ תרנ"ד ע' ע), תרפ"ד (סה"מ תרפ"ד ע' קיב), תש"ב (סה"מ תש"ב ע' 69), תשכ"ח (תר"מ סה"מ חשון ע' שמ). וש"נ.	34 ראה ס' תשבי ערך איטליא (הובא באוצר מנהגי חב"ד תשרי ע' רפא).
28 פרשתנו שם, מא.	35 שבת נו, ב. וש"נ.
	36 ראה "רשימות" חוברת יט ע' 13 ואילך. וש"נ.
	37 ראה יבמות צב, סע"ב ואילך. וש"נ.

— (כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בכת-שחוק): כאשר יוצאים ידי-חובת סעודה שלישית בדברי תורה³⁸, הנה כאשר אומרים "אָ אייגענע תורה", יכול לבוא משהו במוצאי שבת ולהפריך את ה"תורה", ונמצא, שנשארים ללא סעודה שלישית... ולכן מוטב ("געזינטער") לצאת י"ח עם חתיכת דג מלוח... או עם אמירת דבר-תורה אמיתי שאי אפשר להפריכו.

ועד"ז בנדו"ד: כיצד הכניס יצחק את עצמו להשאלה אם אדם מקנה דבר שלא בא לעולם; אם יתברר שהדין הוא שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ישאר עשו ללא ברכה?!

וע"פ הנ"ל יובן — דכיון שיצחק הי' למעלה מהזמן, הרי גם איטליא של יון היתה נחשבת אצלו כדבר שכבר בא לעולם.

ה. ויש לבאר ענין זה בעבודה — ובהקדם מאמר רו"ל³⁹ "אין קורין אבות אלא לשלשה", ומבואר בזה⁴⁰, שיש חילוק בין האבות להשבטים, שמדריגת השבטים, לא אצל כאו"א מישראל צריכים להיות כל המדריגות של כל השבטים, אבל מדריגות האבות, יש אצל כאו"א מישראל המדריגות של כל אחד מהאבות. ולכן אומר כאו"א מישראל "אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב"⁴¹, כיון שכל אחד מהאבות נתן כח מאופן עבודתו לכאו"א מישראל בעבודתו. ומזה מובן שענין זה שדובר ביצחק שלקח והמשיך מגן עדן בעולם — נוגע לכאו"א מישראל.

ועד"ז מצינו בנוגע לשבת, שמיני' מתברכין כולהו יומין (כל ימי השבוע)⁴², היינו, שענין השבת הוא למעלה מהזמן (כמו שנתבאר בהמאמר⁴³), וענין זה נוגע לעבודה דכל השבוע.

ולכן צריך להזכיר שבת בכל יום⁴⁴ — יום ראשון בשבת, יום שני בשבת וכו', שזה נכלל בהמצוה "זכור את יום השבת"⁴⁵. וכפי שמצינו בשמאי הזקן⁴⁶ שהי' אומר על כל דבר שהוא לכבוד שבת.

ו. וביאור ענין הנ"ל בעבודה:

כאשר דורשים מיהודי שיתנזר ("אָפּזאָגן זיך") מתאוות ותענוגי

(43) פ"ה (לעיל ע' 158 ואילך).

(44) מכילתא ורמב"ן יתרו כ, ח.

(45) יתרו שם.

(46) ביצה טז, א. הובא בשו"ע אדה"ז

אר"ח סרמ"ב ס"י.

(38) ראה זח"ג צה, א — הובא במג"א

אר"ח סתמ"ד סק"ב (בשם השל"ה).

(39) ברכות טז, ב.

(40) תו"א ר"פ וארא (נה, א).

(41) פסחים קיז, ב.

(42) זח"ב סג, ב. פח, א.

עולם הזה, וכל ענינו יהי' "אחת שאלתי וגו' לחזות בנועם הוי' וגו'"⁴⁷ — טוען הוא, שקשרו אותו דוקא עם הגוף ונפש הבהמית ודוקא בעוה"ז, וא"כ, כיצד יכולים לדרוש ממנו להתנזר מדברים השייכים לתענוגי עוה"ז, ולהתענג רק מ"נועם הוי'", שזהו"ע השייך לעולם הבא, גן עדן וכיו"ב, שרק אז יתגלה הענין ד"לחזות בנועם הוי'"⁴⁸?

והמענה על זה — שניתן לו הכח ד"אלקי יצחק"⁴⁹, להתבונן ולהתעמק בהענין דלעתיד לבוא וגן עדן, עד שגם עכשיו יכול להיות אצלו "ראה ריח גו'", היינו, שכל תענוגי עוה"ז, אפילו התענוגים האמיתיים, אינם אלא פסולת מהתענוגים דגן עדן⁵⁰, וא"כ, כיצד יניח את עיקר התענוג בשביל לקבל את הפסולת? ובפרט שכאשר בטל העיקר, אזי ממילא בטל הטפל, וכל-שכן הפסולת. ולכן צריך להניח ("אַרְיִינְטָאָן") את כל מחשבתו ("אַלע זיינע געדאַנקען") בהעיקר, אשר, הדרך לזה הוא ע"י ביטול, שענינו בעבודה הוא קבלת עול — ע"ד העלי' לגן עדן, שגם שם צריך להיות ענין הביטול, שעז"נ⁵¹ "ובזה הנערה באה אל המלך".

וזהו גם ענינו של יצחק — "פחד יצחק"⁵² — ביטול וקבלת עול.

התאווה?

והמענה לזה — שכיון שיש בו הענין ד"אלקי יצחק", שהו"ע דלמעלה מהזמן, יכול לעמוד עתה כמו בהמצב שלאח"ז.

ועד"ז בנוגע לעבודה גופא:

כאשר תובעים ממנו את הענין דקבלת עול, ואילו הוא חפץ בעבודה ד"לחזות בנועם הוי'" — טוען הוא, אשר, הן אמת שבענין הקבלת עול יש מעלה גדולה יותר, מ"מ, מעלה זו תתגלה רק לעתיד לבוא, ואילו עתה המעלה היא בענין ה"גילויים", ובמילא, מוטב לו עתה — טוען הוא — לעמוד במעמד ומצב ד"לחזות בנועם הוי'".

והמענה לזה — שמצד הענין ד"אלקי יצחק", למעלה מהזמן, יכול גם עתה להכיר ("הערן") את המעלה דקבלת עול שתתגלה לעתיד (מהנחה בלתי מוגה).

50 לקר"ת שלח מו, ד.

51 אסתר ב, יג. וראה תו"א מג"א צו, א. תו"ח חיי שרה ד"ה והאיש משתאה ס"י ואילך (קמ, סע"א ואילך).

52 ויצא לא, מב.

47 תהלים כז, ד.

48 ראה תניא אגה"ק סכ"ט (קמט, א).

ובכ"מ.

49 ובפרטיות יותר:

מצד הענין ד"אלקי יצחק" ניתן הכח לכאור"א מישראל להעמיד את עצמו במעמד ומצב שלמעלה מהזמן.

וענין זה נוגע בכל המצבים, ולדוגמא:

בנוגע להתגברות על עניני תאוה — איתא בספרים (ראה של"ה פד, א. ועוד. תניא פי"ד. וראה גם תו"מ ח"ג ע' 171. ובכ"מ) שהעצה לזה היא שהאדם יצייר לעצמו את המצב שלאחרי מילוי התאוה. והרי טבע בני אדם שלאחרי מילוי התאוה רואים שזהו דבר שאין בו ממש ("עס איז גאַרנישט"), ועד כדי כך, שהאדם מתפלג על עצמו היתכן שלא הי' יכול להתגבר על התאוה.

ולכאורה נשאלת השאלה: כיצד יפעל על עצמו עתה להיות במעמד ומצב כמו לאחרי מילוי התאוה; לאחרי מילוי התאוה מתקרר מתאוותו, ואילו עתה יצרו בווער כאש, וא"כ, כיצד יתכן שיהי' עתה כמו לאחרי מילוי

ז. עפ"ז יובן גם טעם המנהג בקידושין שהכלה שותקת⁵³. דלכאורה, הן אמת ששתיקה כהודאה⁵⁴, אבל בכל הענינים טוב יותר האמירה בפירוש, ואעפ"כ, בקידושין מנהג ישראל (תורה היא⁵⁵) שהכלה שותקת?

אך הביאור בזה: כיצד יכול להיות קירוב פנימי, קירוב עצם אל עצם, שעיי"ז נמשך כח האין-סוף ב"דור ישרים יבורך"⁵⁶ — דוקא ע"י ביטול מוחלט ("פול-שטענדיקער ביטול"). וע"י הביטול נעשה יחוד פנימי, ועד שעיי"ז מגיעים להמדריגה ד"אשת חיל עטרת בעלה"⁵⁷.

דר"א פמ"ה.

(53) תו"א פ' ויגש מה, א.

(56) תהלים קיב, ב.

(54) יבמות פז, ב.

(57) משלי יב, ד. תו"א שם מד, א.

(55) ירושלמי פסחים פ"ד ה"א. פרקי